

Historia ya Agano Jipya, Fasihi na Theolojia

Kipindi cha 10: Marko, Sehemu ya 2, Mwana wa Adamu na Siri ya Kimasihi

Na Dkt. Ted Hildebrandt

yake ni Dkt. Ted Hildebrandt katika kozi yake ya Historia, Fasihi na Theolojia ya Agano Jipya; hotuba nambari kumi kuhusu kitabu cha Marko, Mwana wa Adamu na siri ya Masihi.

A. Utangulizi na Kutokuwepo kwa Petro kama Shujaa [00:00-3:10]

A: Mchanganyiko wa AC; 00:000-8:39 Petro katika Marko

Mara ya mwisho tulipokuwa tukijadili, hatimaye tulijikita katika kitabu cha Marko, ambaye alikuwa akimwonyesha Yesu Kristo kama mtumishi wa ajabu wa Bwana. Tulikuwa tumemlenga Marko na utu wa Marko na historia yake kama kijana, uhusiano wake na Barnaba, binamu yake mkubwa, na kwenda kwenye Safari ya Kwanza ya Umisionari na Paulo na Barnaba. Baada ya kuacha kazi kulikuwa na mgawanyiko kati ya Paulo na Yohana Marko, ambao kwa kweli ulivunja uhusiano wa Barnaba na Paulo. Kisha mwishoni mwa maisha yake, alipokutana tena na Petro huko Roma, na Petro akimwona Marko kama mwanawe, "mwanawe, mwana wa kiroho." Kisha pia akaungana katika 2 Timotheo 4:11 na Paulo mwishoni mwa maisha yake akitambua na kusema, "Nataka Marko arudi, ana faida kwangu katika huduma." Hii ilionyesha upatanisho baada ya mgawanyiko mkubwa na ule mwishoni mwa maisha ya Yohana Marko, hivyo mwishoni mwa maisha ya Paulo.

Ninachotaka kufanya sasa ni kuangalia tu mambo ya jumla kulingana na ushahidi wa ndani. Ikiwa, kama Papias anavyosema, Yohana Marko anaandika kama mtafsiri, kama mkalimani, wa Petro, na anaandika hadithi ya Petro, na kwa maana moja injili, mambo yafuatayo nadhani yanavutia.

Katika kitabu cha Marko, mambo fulani kumhusu Petro yameachwa, na moja ya mambo hayo ni kutembea kwake juu ya maji. Yesu anapotembea juu ya maji, ni katika

Mathayo sura ya 14, Petro anatoka kwenye mashua na kuelekea kwa Yesu pia, na hilo ni jambo la kipekee, wanafunzi wengine wanabaki kwenye mashua na Petro anatoka. Hadithi hiyo kuhusu kutembea juu ya maji haipatikani katika kitabu cha Marko. Hii ni hadithi ya Petro, inavutia kidogo. Ahadi ya funguo za Ufalme, katika Mathayo 16 haitajwi hapa. "Watu husema mimi ni nani?" Petro anasema, "Wewe ndiwe Kristo, mwana wa Mungu aliye hai," na Yesu anasema, "Wewe ndiwe Petro, juu ya mwamba huu, nitalijenga kanisa langu," na Petro anapata funguo za ufalme. Hadithi hiyo haitajwi kabisa katika kitabu cha Marko. Kodi ya hekalu, Mathayo 17, inataja kodi hii ya hekalu. "Je, bwana wako hulipa kodi ya hekalu?" Petro anasema, "Bila shaka anafanya hivyo." Anamwendea Yesu na kusema, "Ee, Yesu ulilipa kodi ya hekalu?" Yesu anasema, "Shuka ukavue samaki. Utakapomvuta samaki utapata sarafu." Sarafu hiyo ni ya kumlipa Yesu na Petro pekee. Sio wale wengine 11, ni Petro na Yesu pekee. Kwa hivyo hiyo ndiyo kodi ya hekalu. Petro yuko tena katika nafasi ya kipekee hapo pamoja na Yesu. Hakuna hata moja kati ya hadithi hizo ambapo Petro ni shujaa na anaonyesha uhusiano wa kipekee na Yesu, iliyotajwa katika kitabu cha Marko.

B. Kujumuishwa kwa Makosa ya Petro [3:10-5:06]

Kwa upande mwingine, kuna nini ni mafungu matatu ya Petro, wakati Petro anapoyapinga. Katika sura hiyo hiyo Yesu anaposema, "Wewe ndiwe Petro juu ya mwamba huu nitalijenga kanisa langu," baadaye kidogo, Yesu anawaambia kwamba atateseka, kwamba atakufa. Kisha Petro anamkemea Yesu na kusema, "Yesu, hutateseka na kufa. Wewe ndiwe masihi," na Yesu anamgeukia Petro na kumwambia, "Nenda nyuma yangu Shetani!" Kisha kifungu hicho kinapatikana katika kitabu cha Marko.

Kubadilika sura ni sawa; Petro, Yakobo na Yohana wanaenda na Yesu juu ya Mlima wa Kubadilika Sura. Musa na Eliya wanaonekana pale na Yesu anang'aa nyeupe na anageuka sura mbele yao. Kisha Petro, kama kawaida, akizungumza anasema, "Tujenge sukkah tatu, tujenge vibanda vitatu: kimoja cha Musa, kimoja cha Eliya na kimoja chako." Kisha ghafla sauti hii inashuka kutoka mbinguni na kusema, "Subiri kidogo, Musa na Eliya hapana, huyu ni mwanangu." Sauti hii ya mbinguni ilimweka

sawa. Huu ni kubadilika sura. Tena hiyo inapatikana katika kitabu cha Marko.

Hatimaye kuna makanusho ya Petro, jogoo anapowika na Petro anamkana Bwana mara tatu na jogoo anawika na Petro anamkana Bwana kutoka kwa watumishi hawa wa kike wanaosema, "Wewe ni wa Galilaya, unamjua huyu jamaa." Petro anaapa kwamba hamjui Yesu na anakana. Kisha Petro anatoka nje na kulia kwa uchungu.

Mambo haya matatu yamo katika kitabu cha Marko. Ni jambo la kuchekesha hata hivyo, nadhani kwa wengi wetu kwa kawaida unapokosea na unapokosea kitu fulani unakumbuka hilo vizuri zaidi kuliko ulipofanya jambo zuri. Kwa hivyo inaonekana kama mambo hasi - mara nyingi naweza kufanya mapitio ya wanafunzi, na unapata mapitio mazuri ya wanafunzi kisha unapata moja mbaya ambapo mtu anakuchochea na kimsingi unamkumbuka yule anayewakasirisha zaidi ya mia moja waliofurahia darasa. Ni jinsi tulivyo.

C. Maono ya Petro na Maoni ya Marko kuhusu Wanyama Safi na Uaminifu wa Kimaandiko [5:06-8:39]

Kwa hivyo Petro anasema hivyo. Sasa haya ndiyo maoni ya Petro, na nadhani hii inavutia kinachokuja hapa kulingana na kauli hii katika sura ya 7, na acha niisome hapa kutoka kwa maandishi yenyewe. Marko sura ya 7 mstari wa 19; na hii inaonekana kuwa - na ninapaswa kuelezea kidogo tu; wakati Petro katika kitabu cha Matendo, Petro atapata maono ambapo wanyama hawa watahuka, na ni wanyama najisi huko, na kimsingi sauti ya mbinguni au chochote kitakachosema, "Petro simama ule wanyama hawa najisi." Petro anapinga msemu huu, "Haya, midomo hii ni ya kosher, sijawahi kugusa chochote ambacho ni najisi." Kwa hivyo Petro anapinga kula wanyama najisi na hatimaye sauti inasema, "Hapana Petro, usiite najisi kile ninachokiita safi." Hii ilihusiana na kufanya kazi na Mataifa, na kama Mataifa wanapaswa kula kosher, na kama Mataifa wanapaswa kutahiriwa. Na kwa hivyo Paulo na Petro na wengine, Baraza la Yerusalemu katika Matendo 15, walikuwa wakifanya kazi juu ya wazo hili kuhusu kama Mataifa wanapaswa kula kosher na kama wanapaswa kutahiriwa. Wanaamua "Hapana, hawalazimiki kutahiriwa, na hawalazimiki kula kosher." Kwa hivyo unapata kauli hii katika Marko

ambayo inaonekana kama nyongeza ndogo kutoka kwa Petro inayosema, "Baada ya kuwaacha umati na kuingia ndani ya nyumba, wanafunzi wake walimwuliza kuhusu mfano huu. 'Je, ninyi ni wapumbavu sana,' aliuliza, 'hamwoni kwamba hakuna kitu kinachoringia kwa mtu kutoka nje kinachoweza kumtia unajisi? Kwa maana hakimwingii moyoni, ila tumboni mwake na kutoka mwilini mwake.'" Na kwenye mabano unasoma, "Kwa kusema hivi, Yesu alivitangaza vyakula vyote kuwa safi." Kwa hivyo hilo linaonekana kuwa jambo ambalo Petro angelichukua kutokana na maono haya ya mbinguni ambayo alikuwa nayo katika kitabu cha Matendo akija kwenye Baraza la Yerusalemu. Kwa hivyo tunasema tu kwamba inaonekana kuwa kauli ambayo Petro angechukua kutoka kwa Matendo sura ya 10 na 11.

Ninachopenda kuhusu hili ni uaminifu na uadilifu na uwazi wa Maandiko. Katika vitabu vingine vingi na hati za Mashariki ya Karibu ya Kale, mfalme mkuu anarekodiwa kama mtu huyu wa ajabu anayefanya mambo haya yote ya ajabu, na shujaa huyu wa hadithi alionyeshwa karibu bila makosa. Ilhali tunaona, katika Maandiko, hapa ni Petro, mmoja wa mitume wakubwa (unajua Petro, Yakobo na Yohana wakiwa karibu zaidi na Yesu), na hoja kadhaa za Petro kuwa karibu zaidi; ingawa baadhi ya mjadala na Yohana, lakini ukweli wa kimaandiko kwamba mitume wote, hawa wote kati ya wale kumi na wawili walioketi juu ya kanisa, ambao watakaa kwenye viti vya enzi kumi na mbili wakihukumu makabila ya Israeli, wote kumi na wawili wana matatizo. Kwa hivyo Biblia inaelekeza hilo kimsingi, na hoja nadhani ni kuwaacha wanadamu na kusema, sisi kama wanadamu sote tuna matatizo, na Biblia ni sahihi kihistoria. Kwa maneno mengine, Biblia haitupi kazi ya theluji, haitupi hadithi ya hadithi ya shujaa huyu mkuu, lakini inatuambia shujaa huyu ana vidonda kama sisi sote. Kwa hivyo inabainisha hili na nadhani inaashiria historia hii ya hati hizi; kwamba hazijatengenezwa ili kumfanya mtu aonekane mzuri.

D. Marko Aliandikwa Lini? [8:39-10:58]

B: Changanya DE; 8:39-15:53; Tarehe na Miujiza

Kwa hivyo, Marko iliandikwa lini? Petro, muunganisho wa Petro, Petro atakufa

labda karibu mwaka wa 65 BK. Petro atakufa huko Roma, kama tulivyosema, amesulubiwa kichwa chini. Kwa hivyo unachohitaji ni kwamba, Petro atalazimika kuwapo ili kuidhinisha injili ya Marko, kwa maneno mengine, Petro labda ataweka hati yake ya utambulisho juu ya Marko huyo, kwamba kile alichandika, kilikuwa sahihi. Kwa hivyo nataka kusema kwamba labda inamsukuma Marko kabla ya 65, bila shaka, kabla ya kifo cha Petro. Kwa hivyo hiyo itakuwa aina moja ya mpaka wa kimfuatano.

Mpangilio wa muhtasari, sasa muhtasari huu ni upi? Synoptic, syn-optic, optic inamaanisha "jicho" kama daktari wa macho. Syn-optic inamaanisha "mwenye jicho moja." Mathayo, Marko, na Luka huitwa Synoptic Injili. Wanamwona Kristo kupitia jicho moja. Maudhui mengi ya Marko, labda 80, 90% ya Marko (tutaangalia hili baadaye) yanapatikana katika Mathayo na Luka yakishirikiwa kati ya Mathayo, Marko, na Luka. Yanasimulia hadithi ile ile ya Yesu. Kwa hivyo unapata hadithi hii hii ya Yesu, Synoptic Injili, Mathayo, Marko na Luka wakikuambia hadithi ile ile. Kisha Yohana anakuja, na Yohana atakuwa kama jicho lako lingine. Unataka mitazamo ya kina? Unahitaji macho mawili. Yohana ni tofauti kabisa na Yohana kuhusu 90% ya kipekee. Kwa hivyo Mathayo, Marko, na Luka, Synoptic Injili zinatupa taswira moja ya Yesu, na Yohana anatupa nyingine.

Kwa hivyo katika Injili za Synoptic watu wengi leo wangechukua kipaumbele cha Marko, yaani, Marko ndiye aliyetangulia na kwamba Mathayo na Luka walitegemea Marko. Kwa hivyo hiyo ingemshusha Marko chini, baadhi ya watu wanafikiri, mapema kama miaka ya 40, 45, au 50 BK. Unajua, kuhusu Marko kuwa injili ya kwanza, Mathayo na Luka wanaandika baada ya hapo. Kwa hivyo, labda Marko ndiye wa kwanza zaidi.

E. Mwitikio wa Wakosoaji kwa Miujiza na Unabii [10:58-15:53]

Ni nini kinachovutia hapa katika sura ya 13 mstari wa 2, Marko anatoa kauli hii: “Mnaona majengo haya yote?” Yesu akajibu, “Hakuna jiwe moja litakalosalia hapa juu ya jiwe lingine. Kila jiwe hapa litatupwa chini.” Yesu alipokuwa ameketi kwenye Mlima wa Mizeituni mkabala na hekalu.

Kinachovutia hapa ni kwamba hekalu litaharibiwa mwaka wa 70 BK. Wakosoaji

sasa - mambo mawili ambayo wakosoaji wanachukia kuhusu Biblia, wakosoaji wanapoitazama Biblia kuna mambo mawili yanayowatia wazimu. Moja ni miujiza. Kwa hivyo ukiangalia miujiza katika Biblia, wakosoaji wanapaswa kuondoa miujiza: kwa hivyo Petro akitembea juu ya maji, Yesu akifufuka kutoka kwa wafu (anakuwa ufufuo wa kiroho kwao), Yesu akiponya, kumfufua msichana mdogo kutoka kwa wafu, kumfufua Lazaro kutoka kwa wafu, Yesu akiponya mwenye ukoma; na kuwalisha watu 5,000. Lazima waondoe miujiza hiyo; kwa njia tuna miujiza mingi katika Agano la Kale pia: Musa, kuvuka Bahari Nyekundu na Yoshua akitembea kuzunguka Yeriko na kuta zikianguka. Kuna mifano mingi: Eliya na Elisha wakifanya miujiza, na umeme kutoka mbinguni. Kwa hivyo kimsingi wakosoaji wanapaswa kuondoa miujiza kwa sababu wakosoaji wanasema kila kitu kimeanzishwa kama kilivyo. Kwa maneno mengine, sheria za sababu na athari za asili, sheria za kisayansi hazitofautiani. Miujiza iko nje ya hiyo. Miujiza iko nje ya hilo, kwa hivyo wanasema miujiza haiwezi kutokea, na walipaswa kuondoa miujiza kutoka kwa Biblia.

Jambo la pili ambalo wanapaswa kuliondoa ni unabii wa utabiri. Katika maandiko unayo utabiri huu, tuseme, kwa mfano, katika 1 Wafalme 13, ambapo inasema "Yosia atateketeza mifupa ya kuhani juu ya madhabahu, "na Yosia hangeishi kwa miaka mingine 300 baada ya hapo. Kwa hivyo utabiri huu ulitolewa miaka 300 kabla ya Yosia kuishi na hata unaelezea angefanya nini na kutaja jina lake. Jambo lile lile kwa Koreshi, unataka kuona watu wakiingwiwa na hofu kubwa wakimhusu Koreshi na utabiri unaotolewa juu ya Koreshi katika kitabu cha Isaya. Kwa maana inatabiri, Koreshi angekuwa karibu kama Masihi, aina ya mtumishi wa Bwana na mpakwa mafuta. Inaeleza kile Koreshi angefanya kwa jina, tangu wakati wa Isaya. Kwa hivyo wakosoaji wataigawanya katika Isaya ya pili, ya tatu, ya nne bila kujali ni Isaya ngapi unazotaka. Kimsingi watasema, "Hapana, hiyo iliandikwa baadaye sana wakati wa Koreshi." Wanashughulikia kitabu cha Danieli, vivyo hivyo, Danieli anatoa utabiri huu wote: Antiochus Epifania ... na watalazimika kuipunguza tarehe kwa sababu hawawezi kuwa na unabii wa utabiri kwa sababu ni nani pekee anayeweza kutabiri wakati ujao? Mungu pekee ndiye anayeweza kutabiri wakati ujao.

Hiki ndicho kinachotokea hapa, Marko anarekodi Yesu akisema, na kile Yesu anachosema hivi mnamo 32 BK au 33 BK, kabla ya kifo chake, wanamchukua na kumwonyesha hekalu kubwa ambalo Herode alikuwa amerekebisha kutoka kwa hekalu la pili. Na kimsingi anasema, "Kila jiwe litatupwa chini." Warumi wanapoingia (70 BK), wanachofanya ni kuweka mahali pasawazi na kutupa mawe chini. Kama mngekuwa kwenye *Get Lost huko Yerusalemu* kwenye Uchimbaji wa Ukuta wa Kusini, wamechimba na kuonyesha mawe haya makubwa ambayo yalikuwa sehemu ya ujenzi wa pili wa hekalu huko juu. Warumi kisha wakasukuma mawe hayo, wakayaangusha chini futi 60, 70. Waligonga barabara ya Warumi na mawe haya makubwa, na nazungumzia labda futi 5 na 6 kwa 5 na 6 (hiyo ni mwamba mwingi unapoanza futi 5. x futi 5. x futi 5.). Hiyo ni mwamba mwingi, wa kushuka kwa futi 60. Ilitoboa mashimo katika barabara hizi za Warumi. Barabara hizi za Kirumi ambazo zilijengwa vizuri sana kwa mawe haya ya bendera, na kisha mwamba huu unaugonga. Unaona mchomo huu moja kwa moja kwenye barabara za Kirumi, na ulikuwa unatimiza kile Yesu alichosema. Yesu alisema kimsingi hekalu lingeingushwa chini na miamba yote iangushwe na ndivyo hasa ilivyotokea.

Wakosoaji hawapendi hilo, kwa hivyo wanachofanya ni kusema kwamba Yesu hakutabiri hilo. Unachokiona ni *vaticinium baada ya tukio*, unabii baada ya tukio. Kwa maneno mengine, kwamba Marko anaandika haya baada ya hekalu kuharibiwa, na maneno haya yanarudishwa kinywani mwa Yesu. Unabii baada ya tukio kutokea na kisha ukarudishwa kinywani mwa Yesu. Hivi ndivyo wakosoaji wanavyoondoa unabii huu. Sasa tatizo ni kwamba Marko imeandikwa kabla ya 65, hekalu huko Yerusalemu halikuharibiwa hadi 70 BK, hiyo ni miaka 5 baadaye, angalau. Watu wengi wanafikiri Marko imeandikwa kabla ya 65 BK, kwa hivyo, hili ndilo tatizo ambalo wakosoaji wanayo. Kwa hivyo kila unapokuja kwenye unabii huo mkuu Yesu anatabiri kwamba wataenda kila wakati kwenye unabii baada ya tukio ambao uliingizwa kwenye maandishi baadaye.

F. Hadhira ya Kirumi ya Marko – Lugha [15:53-18:55]

C: unganisha Hadhira ya FH Mark; 15:53-25:57

Marko aliandikiwa nani? Aliandikiwa nani? Tulijaribu kupendekeza kabla ya kuwepo kwa hadhira isiyo ya Kiyahudi. Historia ya kanisa inasema, iliandikwa Roma. Eusebius, baba wa kanisa la awali -- kwa kweli hakuwa baba wa kanisa la awali sana bali alikuwa mwanahistoria wa kanisa la awali yapata mwaka 325 BK. Papias, mwanzoni mwa karne ya pili, anaandika kwamba Marko labda alikuwa akiandika kutoka Roma hadi Warumi, na kwa hivyo unapata picha tofauti sana na uliyopata na Mathayo. Mathayo imeandikwa kwa ajili ya Wayahudi, Marko imeandikwa kwa ajili ya Warumi, mtazamo tofauti sana hapo.

Uwepo wake huko Roma umethibitishwa. Tayari tumeangalia 1 Petro 5:13 ambapo Petro anasema, “Haya, mimi niko Babeli jamani. Watu wa Babeli wanatuma salamu zao kama vile mwanangu Marko anavyofanya.” Tulisema kwamba Babeli ilikuwa neno la siri la “Rumi.” Hili linajulikana sana. Kwa hivyo Yohana Marko alikuwa na Petro huko Rumi, na hilo lipo hivyo linaweza kuandikwa kwa Warumi. Na Wakolosai 4 pia ina kitu kama hicho ambapo inamrejelea Yohana Marko huko Rumi.

Kwa hivyo Marko labda aliandikwa huko Roma; mifano ya aina za vitu visivyo vya Kiyahudi. Anatafsiri, Marko anatafsiri vifungu vya maneno vya Kiaramu. Kwa hivyo kwa mifano, na mengi kati ya haya mnajua, *Talitha koum* katika sura ya 5 mstari wa 41, Yesu atamponya msichana huyu mdogo (atamfufua kutoka kwa wafu), na kimsingi anamwendea msichana huyu na anasema, *talitha koum*. Ambayo ina maana, *talitha* inamaanisha "msichana mdogo," *koum*, inamaanisha "simama, simama." Kwa hivyo "msichana mdogo, simama." Na kisha kinachotokea ni, katika kitabu cha Mathayo sura ya 5 mstari wa 41, inasema, "akamshika mkono na kumwambia, ' *talitha koum*.'" Hiyo ni Kiaramu, na Myahudi angejua maana yake, lakini kwenye mabano Marko anasema, kwa sababu anawaandikia hadhira ya Kirumi (hawajui Kiaramu), anasema, “[ambayo ina maana 'msichana mdogo nakuambia inuka.]" Kwa hivyo anaelezea vifungu hivi.

Hebu tuangalie neno *Boanerge*. Yakobo na Yohana, inasema hapa na acha nisome

sura ya 3 mstari wa 17, “Yakobo mwana wa Zebedayo na Yohana nduguye (wote wana wa Zebedayo) aliwapa jina, [au jina la utani Boanerge] ambalo linamaanisha [na kisha analitafsiri] Wana wa Ngurumo.” Sasa anaposema “wana wa Ngurumo,” je, hiyo ina maana kwamba Zebedayo, baba yao, alikuwa mtu mwenye ngurumo? Nyinyi ni wana wa ngurumo ambayo ilimaanisha Zebedayo alikuwa mtu mwenye ngurumo, hapana; anaposema wana wa ngurumo ina maana kwamba wana sifa hiyo. Kwa hivyo unapomwita mtu mwana wa kitu fulani, huzungumzii baba yake, unasema kwamba wao wenyewe wana sifa hiyo. Kwa hivyo, hata hivyo, Marko anatafsiri *Boanerge*, “wana wa ngurumo.”

G. Hadhira ya Kirumi ya Marko—desturi, Sheria, na Jiografia [18:55-22:54]

Anaelezea desturi za Kiyahudi. Kwa hivyo desturi za Kiyahudi, wacha nikupe mifano michache hapa kutoka Marko 14:12. Inasema, “Siku ya kwanza ya Sikukuu ya Mikate Isiyotiwa Chachu, wakati ni desturi ya kumchinja mwana-kondoo wa Pasaka.” Kwa hivyo mwana-kondoo wa Pasaka hutolewa dhabihu siku ya kwanza ya Sikukuu ya Mikate Isiyotiwa Chachu. Sikukuu ya Mikate Isiyotiwa Chachu itaendelea kwa siku saba, lakini siku ya kwanza ya Sikukuu ya Mikate Isiyotiwa Chachu ni Pasaka wakati mwana-kondoo wa Pasaka na mambo uliyojifunza kutoka Kutoka 12. Kwa hivyo Marko anasema, “Siku ya kwanza ya Sikukuu ya Isiyotiwa Chachu wakati ni desturi ya kumchinja mwana-kondoo wa Pasaka, wanafunzi wa Yesu wakamuuliza, ‘Unataka twende wapi ili tukuandalie ule Pasaka?’” Kwa hivyo “wakati ni desturi ya kumchinja mwana-kondoo wa Pasaka,” maelezo hayo hayangehitajika ikiwa hadhira ilikuwa ya Kiyahudi. Kama ungekuwa Myahudi umefanya Pasaka kwa kila mwaka wa maisha yako, ulijua haswa wakati mwana-kondoo wa Pasaka alichinjwa.

Sasa hapa kuna kubwa zaidi, sura ya 7 mstari wa 2, tumeangalia hilo hapo awali lakini linavutia kidogo. Mafarisayo wanaposema, “baadhi ya wanafunzi wake wakila chakula kwa mikono najisi (ambayo haijaoshwa).” Kisha una maelezo kwenye mabano “[Mafarisayo na Wayahudi wote hawali isipokuwa wanapoosha mikono yao kwa

utaratibu, wakishika mapokeo ya wazee wanaporudi kutoka sokoni.” Hutalazimika kutoa maelezo hayo kwa Myahudi. Utalazimika sana kufanya hivyo kwa sababu Mtu wa Mataifa, Mrumi, hangeelewa ni kwa nini Wayahudi waliosha mikono yao wakati wote? Kwa hivyo Marko anatoa maelezo marefu ya hilo tena, akionyesha aina ya mtazamo usio wa Kiyahudi.

Hakuna kutajwa katika kitabu cha Marko, katika kitabu cha Mathayo inasema, “Yesu alisema, ‘Sikuja kuiharibu sheria, bali kuitimiza.’” Kuna mazungumzo mengi kuhusu Torati, sheria, mstari huo haujatajwa katika kitabu cha Marko. Tena, kwa hadhira ya Warumi, unaposema “Sikuja kuiharibu sheria bali kuitimiza,” unamwambia “sheria” Mrumi, labda anafikiria baadhi ya kesi za kisheria za Warumi katika Seneti zinazoendelea Roma, si Musa. Wasingekuwa wanamjua sana Musa.

Kwa hivyo kutumwa kwa wale kumi na wawili, kumbuka jinsi tulivyosema kutumwa kwa wale kumi na wawili kulikuwa kwa Wayahudi pekee na sio kwa Mataifa. Kifungu hicho kuhusu kutumwa kwa wale kumi na wawili katika Mathayo 10 hakipatikani katika kitabu cha Marko. Anaruka tu jambo hilo lote la kutumwa kwa wale kumi na wawili. Hilo linaeleweka kwa sababu Wayahudi, kwamba walipowatuma wale kumi na wawili kwa mara ya kwanza, ilikuwa kwa nyumba ya Israeli pekee na sio kwa Mataifa. Kwa hivyo Marko anaacha hilo.

Marko anaelezea jiografia. Warumi hawangejua jiografia ya Palestina. Hawangeweza kuingia kwenye ramani za Google na kwenda huko na kuona jinsi ilivyokuwa. Kwa hivyo kinachotokea ni katika sura ya 13 mstari wa 3 inasema, "Yesu alipokuwa ameketi kwenye Mlima wa Mizeituni mkabala na hekalu." Kwa hivyo unachopata ni Mlima wa Mizeituni hapa, wenye urefu wa futi 2,700, mlima wa hekalu (labda futi 2,300), na kwa hivyo unachopata ni kwamba unashuka kwenye bonde, Kidroni au Yehoshafati, unapanda upande wa pili. Kwa hivyo ikiwa uko juu kwenye Mlima wa Mizeituni uko mkabala na hekalu. Kwa hivyo, Kuba la Mwamba leo, na ikiwa baadhi yenu mmekuwa kwenye mpango wa Get Lost in Yerusalemu mmeona kwamba Mlima wa Mizeituni unaangalia hekalu hili, eneo la hekalu. Kwa hivyo Marko anasema hawajui hilo. Kwa hivyo wanasema Yesu yuko juu kwenye Mlima wa Mizeituni.

Hawajui tofauti kati ya Mlima wa Mizeituni na Mlima Hermoni. Marko anasema, "hapana, Mlima wa Mizeituni mkabala na hekalu." Kwa hivyo tena, hutahitaji kumweleza Myahudi huyo kwamba amekwenda Yerusalemu kwa ajili ya sikukuu na anajua Mlima wa Mizeituni. Utahitaji kumweleza Mrumi hilo.

H. Hadhira ya Kilatini—Lugha na Kirumi Zilizotajwa [22:54-25:57]

Kwa hivyo hadhira ya Kilatini, hapa kuna kitu kutoka kwa lugha (na tena hii si jambo kubwa), lakini inavutia. Anachukua misemo fulani ya Kigiriki na kukupa Kilatini kwa ajili yao. Tena, usingefanya hivyo ikiwa ungewaandikia hadhira ya Kiyahudi, lakini ikiwa ungewaandikia hadhira ya Kilatini au Kirumi ungesukuma muktadha wa Kirumi. Kwa hivyo *aulace*, ambayo inamaanisha "ikulu," *aulace* ni Kigiriki, inamaanisha "ikulu," lakini kisha Marko anasema, "ni *praetorium* ." Na unapona neno "*praetorium* ," na nikaweka alama hapa baadhi ya wanafunzi wangu walikuwa na Kilatini, unapona kwamba -ium inaishia hiyo hakika ni neno la Kilatini, *praetorium*, ambalo kimsingi linamaanisha ikulu. Kutoka Marko 15:16, inaonyesha kwamba Marko amebadilisha kutoka Kigiriki, na anatoa aina hii ya msembo wa Kilatini kwake, *praetorium*, ili tu waelewe kwamba anazungumzia aina fulani ya ikulu. Kwa hivyo hii inaonyesha ushawishi wa Kilatini au Kirumi. Mimi si mzungumzaji sana wa Kilatini; Nimewahi kutumia Kilatini, lakini mimi husema kila wakati kwamba Kilatini kilionekana kuporwa nusu ya lugha ya Kigiriki. Kwa hivyo ikiwa umetumia Kilatini inafanya iwe kawaida sana kufanya Kigiriki kwa sababu zinafanana sana kwa njia nyingi.

Sasa hapa kuna jingine, na hili kwa kweli ni la ajabu. Nadhani ni la kuchekesha sana kwa hivyo acha nifanye hivi. Unakumbuka kulikuwa na Simoni Mkirene ambaye Yesu alipaswa kubeba msalaba naye alipigwa vibaya sana kiasi kwamba hakuweza kubeba msalaba. Lazima abebe msalaba wake mwenyewe hadi Golgotha. Yesu hawezi kubeba msalaba kwa sababu amedhoofika. Kwa hivyo, kilichotokea ni kwamba, wanampata jamaa huyu Simoni Mkirene, anatoka Kurene. Sasa Kurene yuko wapi? Siwezi kuifanya iwe mkono wangu lakini nadhani mkono wangu ni buti ya Italia. Huu ni buti ya Italia, Kurene iko ng'ambo ya Mediterania huko Libya. Kwa hivyo inageuka kuwa

watu wa Kirumi wanatajwa. Rufo na Alexander, inageuka kuwa hawa ni watoto wa Simoni Mkirene. Simoni Mkirene, aliyebeba msalaba wa Yesu, watoto wake Rufo na Alexander wanakuwa Wakristo na Marko anawataja katika sura ya 15 mstari wa 21, ndivyo Paulo anavyofanya katika kitabu cha Warumi. Ni wazi kwamba kitabu cha Warumi kimeandikwa kwa Warumi (aina hiyo inaeleweka), kwa hivyo Warumi kimeandikwa kwa Warumi na katika sura ya 16 mstari wa 30 Paulo anawasalimu watu hawa wote na mama zao. Paulo anatoa salamu hii kubwa mwishoni mwa kitabu cha Warumi, na wawili kati ya watu anaowasalimu ni Rufo na Aleksanda. Inageuka kuwa Marko pia anawasalimu. Paulo anapoandika kwa Rufo, pendekezo ni kwamba Rufo na Aleksanda wako Rumi kwa hivyo inafaa muktadha huu wa Kirumi hapo.

I. Mfumo wa Dhana na Kusudi la Marko la Kuandika [25:57-28:09]

D: Unganisha MA; 25:57-35:15; Kusudi, Injili, nukuu za AK

Kitabu cha Marko kinaonekana kuwa na mfumo wa dhana ya Kirumi. Sasa hii ni dhana ya kufikirika zaidi, lakini kimsingi wazo la nguvu, kwa maneno mengine, nguvu ni kubwa katika kitabu cha Marko. Yesu hufanya mambo haya yote kwa mamlaka kwa nguvu. Roma imeingia madarakani. Kwa hivyo utaona pepo wa Gergasene huko Gergasa akiwa na jeshi la mapepo lililotupwa ndani ya nguruwe na nguruwe wakikimbia chini ya kilima. Marko anaendeleza hilo kwa upana. Kwa hivyo una mapepo. Umati; Yesu ana umati mwingi sana; Yesu hawezi kufanya baadhi ya miujiza yake. Yesu anaingia kwenye mashua kwa sababu kuna umati mwingi sana. Umati: unaolingana na mandhari ya Kirumi; karamu, ambazo pia zinalingana na Roma. Kwa hivyo, hii ni aina ya dhana, dhana zaidi, lakini nguvu, mapepo, umati, na karamu. Hizo ndizo aina za vitu vinavyoonekana kuendana na mandhari ya Kirumi.

Kwa hivyo, ninachotaribu kupendekeza hadi sasa, tunapotaribu kuelewa hadhira ambayo Marko anawaandikia, tunajaribu pia kuelewa Marko alikuwa nani. Unahitaji kujua kitu kuhusu mwandishi ili kuelewa kitabu, na nadhani pia unahitaji kuelewa uhusiano uliopo kati ya mwandishi na hadhira. Ni mgogoro gani au chochote kilichomfanya mwandishi huyu kuandika mambo haya kwa hadhira hii. Kwa hivyo

kulikuwa na mabadiliko gani kati ya hawa wawili na ikawa kwamba mwandishi na hadhira ni muhimu. Sasa, inawezekana kwamba mitume walikuwa wanaanza kufa na watu huko Roma wakamjia Marko na kusema "Marko ungeandika mambo haya? Unamjua Petro zaidi kuliko mtu mwingine yeyote. Unawajua mitume; walikuwa nyumbani kwako walipokula Meza ya Bwana (aina hii yote ya mambo). Marko tafadhali tuandikie injili." Kwa hivyo inaweza kuwa wanafunzi walipokuwa wakubwa na kufa, kulikuwa na wito wa kuandika injili kwa Warumi kusema, "Hei! Tunataka kujifunza kuhusu Yesu. Tuambie unachojua kuhusu Yesu." Kisha Marko aliweza kutafsiri au kusimulia hadithi ya Petro.

J. Taswira ya Kristo—Injili ya Kwanza [28:09-31:19]

Sasa hebu tuangalie jinsi Kristo anavyoonyeshwa katika kitabu cha Marko. Marko anamwakilishaje Kristo? Sitaki kugonga hoja hii ya kwanza kwa nguvu sana. Acha niseme tu, nadhani Marko ni muhtasari. Petro anafupisha injili. Katika Matendo sura ya 10 mstari wa 34-43, Petro anatoa mahubiri madogo, muhtasari mdogo wa mahubiri chini ya mistari 10 (karibu mistari 9 hivi), Petro anafupisha injili ya Yesu Kristo katika Matendo sura ya 10 mstari wa 34 na unaofuata. Inageuka kuwa kitabu cha Marko, ukilinganisha mahubiri hayo madogo ambayo Petro alitoa na kitabu cha Marko yanaendana kama mkono na glavu. Kwa hivyo ni uhusiano wa kuvutia kati ya mahubiri hayo ya Petro na kitabu cha Matendo kwa sababu Marko anaandika injili ya Petro.

Kwa hivyo, Marko ndiye wa kwanza kukiita kitabu chake "injili," na kwa kweli sidhani kama hilo ni neno la aina, ambalo anasema, "Nitaandika injili," kama ilivyokuwa: Mathayo alikuwa injili, Marko alikuwa injili, Luka alikuwa injili, na Yohana alikuwa injili. Injili kama aina ya fasihi, sidhani kama hiyo ndiyo aliyokuwa akimaanisha. Anaiita injili ya kwanza na anaitambulisha kama injili. Anaiita *eu-aggelion* ambayo ni injili, neno la "injili" kwa Kigiriki. *Eu* inamaanisha "nzuri." Kwa hivyo ukisema euphemism, euphemism ni nini? Unasema euphemism ukidhani mtu amekufa na useme mtu huyo alikoroma, hiyo sio euphemism. Croaked ni jambo hasi sana kwa hivyo ungesema nini? "Walifariki." Kwa maneno mengine, walifariki, au walienda kupumzika au kitu kama

hicho. Euphemism ni unaposema kitu kizuri kuhusu kitu. Sifa, je, umewahi kusikia mtu akitoa sifa? Baba yangu, baada ya kufariki, alisema hataki mtu yeyote afanye sifa kumhusu. Sifa, *eu* inamaanisha "nzuri," *logy* ni kama *logos*, inamaanisha "neni zuri." Kwa hivyo kawaida mtu anapokufa husema *logos* nzuri, sifa nzuri kumhusu mtu huyo. Na kwa hivyo hapa unayo *eu-aggelion*, unaweza kuona kama malaika hapa sivyo? Malaika? Kwa kweli g ya kwanza inakuwa n kwa Kigiriki kwa hivyo ni *eu-aggelion*, *eu-aggelion* inamaanisha "ujumbe mzuri." Malaika ni nini? Malaika ni mjumbe tu. Neno *aggelos* linamaanisha "mjumbe." Haimaanishi lazima wawe na mabawa, inamaanisha tu mjumbe. Kwa hivyo injili ni ujumbe mzuri.

Injili ni tangazo. Kile ambacho Marko anaandika ni tangazo la habari njema au ujumbe mzuri. Kwa hivyo, Marko, kwa kweli, katika mstari wake wa kwanza katika kitabu chake anaitambulisha hivyo.

K. Marko anamnukuu Isaya [31:19-35:15]

Sasa kuna mambo mengine yanayohusu mstari huu wa kwanza hapa ambayo nataka kuyaangalia katika injili ya Marko. Acha nisogee tu na kusoma mstari wa kwanza wa kitabu cha Marko. Utaona katika Mathayo pia tuliangalia mstari wa kwanza kwa undani. Nadhani anaweka wazi anachofanya katika mstari wa kwanza.

Na kwa hivyo Marko sura ya 1 mstari wa 1 inasema hivi, "mwanzo wa injili (au *eu-aggelion*, habari njema) mwanzo wa habari njema kuhusu Yesu Kristo, mwana wa Mungu. Imeandikwa katika nabii Isaya, 'Nitamtuma mjumbe wangu mbele yako, atakayekutayarishia njia yako. Sauti ya mtu anayeita jangwani, mtengenezeni njia kwa ajili ya Bwana. Nyoosheni njia kwa ajili yake.'" Na hivyo Yohana akaja akibatiza jangwani. Sasa hii inazua maswali hapa kutoka kwa mstari huu wa kwanza. Unachopata ni kitu kama hiki. Je, Yohana Marko ananukuu maandiko vibaya? Acha nisome hili tena na kusema ni wapi Yohana Marko, na nitasema anafanya kosa hapa, anasema, "imeandikwa katika nabii Isaya, 'Nitamtuma mjumbe wangu mbele yako, atakayekutayarishia njia yako.'" Je, hiyo ni kutoka kwa Isaya? Anasema, "Imeandikwa katika nabii Isaya, 'Nitamtuma mjumbe wangu mbele yako.'" Hiyo si kutoka kwa Isaya,

hiyo ni kutoka kwa Malaki 3:1. Sio kutoka - anasema nabii Isaya anasema, "Nitamtuma mjumbe wangu mbele yako." Hiyo ni kutoka kwa Malaki, sio Isaya. Acha nikusomee Malaki 3:1. "Tazama, nitamtuma mjumbe wangu atakayeitengeneza njia mbele yangu." Hiyo ndiyo anayonukuu. "Ndipo ghafla Bwana mnayemtafuta atakuja hekaluni mwake; mjumbe wa agano mnayemtamani atakuja,' asema Bwana Mwenyezi." Kwa hivyo baadhi ya watu wanasema Marko alinukuu vibaya kutoka Agano la Kale. Kwa kweli alisema ilikuwa kutoka kwa Isaya lakini ilikuwa kutoka kwa Malaki.

Je, unajua ukweli wa kweli? Hii si kutoka kwa Malaki tu. Hii "tazama nimemtuma mjumbe huyu aende mbele yangu," hiyo inarudiwa kutoka Kutoka 23, naamini mstari wake wa 20. Kwa hivyo kuna mwangwi katika Kutoka 23:20. Imerudiwa haswa kutoka kwa Malaki sura ya 3 na kisha mstari unaofuata unasema nini? Mstari unaofuata unasema hivi, "Nitamtuma mjumbe wangu mbele yako atakayekuongalia njia yako," na huyo ni Malaki. "Sauti ya mtu anayeita jangwani," hiyo ni Isaya 40:3. Kwa hivyo Marko anachofanya hapa, anatoa nukuu iliyojumuishwa; anasema Isaya alisema hivi kwa sababu Isaya ndiye nabii mkuu. Malaki ni nani? Unajua watu wengi labda hawangejua. Unasema hawangemjua Malaki huko Roma kwa sababu--mara nyingi nimesema Malaki ndiye nabii wa mwisho wa Kiitaliano. Jina lake ni Malaki lakini mimi humwita Malaki nabii wa mwisho wa Kiitaliano, lakini Waitaliano huenda walimjua. Hapana, hapana hiyo ni mzaha. Lakini unacho hapa ni nukuu hii ya mchanganyiko ambapo anarudia mawazo kutoka Kutoka. Ananukuu hasa kutoka Malaki na anachanganya nukuu hii kutoka Isaya ambayo inamrejelea Yohana Mbatizaji kama tutakavyoona katika mstari unaofuata. Kisha anasema "kama Isaya alivyosema." Kwa hivyo, kwa maneno mengine, haorodheshi na anasema 'kweli ninanukuu mchanganyiko kutoka Kutoka, Malaki, na Isaya,' anamnukuu Isaya tu kama mahali pakubwa anaporejelea. Kwa njia, hawafanyi tanbihi kama sisi, ambapo kila undani mdogo lazima uandikwe tanbihi. Ananukuu tu mtu mkuu anayemnukuu.

L. Mark Anathibitisha Uungu wa Kristo [35:15-40:13]

E: Unganisha LN; 35:15-46:13; Uungu na Ubinadamu wa Kristo katika

Marko

Lakini sasa kinachonivutia ni kwamba mjumbe anayeandaa njia kabla ya hapo inaonekana kuna mabadiliko katika nukuu. Nukuu anayotoa hainukuu Malaki haswa na nataka kuona - unajua kuhusu viwakilishi vya kibinafsi? Viwakilishi vya kibinafsi ni muhimu. Tuna kiwakilishi cha nafsi ya kwanza, ambacho ni nini? "Mimi." Tuna kiwakilishi cha pili ambacho ni "wewe," na tuna kiwakilishi cha tatu cha nafsi ambacho ni "yeye, yeye" au "hiyo." Kwa hivyo una mimi (mtu wa kwanza), wewe (mtu wa pili), yeye/yeye/hiyo (mtu wa tatu). Sasa angalia kinachotokea hapa. Anasema, "Ninamtuma mjumbe wangu mbele yako," katika Marko inasema "wewe," lakini ukirudi kwa Malaki, Malaki anasema nini hasa? Hivi ndivyo Malaki asemavyo hasa: "Nitamtuma mjumbe wangu," ni nani mimi anayezungumza? Naam, inasema Bwana Mwenyezi, Yahweh Mwenyezi. Bwana Mwenyezi anazungumza na anasema, "Nitamtuma mjumbe WANGU atakayeandaa njia mbele," Nani? "Mbele YANGU." Acha nisome hilo tena, "Nitamtuma mjumbe wangu atakayeitengeneza njia mbele YANGU." Marko anasema, "mjumbe ataitengeneza njia mbele YAKO," akimrejelea Yesu. Hilo lina uhusiano gani basi? "Bwana Mwenyezi anasema, nitamtuma mjumbe wangu aitengeneze njia kwa ajili yangu," Marko anasema Bwana alimtuma mjumbe wake aitengeneze njia mbele yako Yesu. Kinachosema ni kwamba Yesu ndiye Bwana Mwenyezi. Kwa hivyo mstari huu wa pili hapa, basi, ni uthibitisho wa uungu wa Mungu, kwamba ni. Katika Malaki ni Mungu akisema kwamba mjumbe angeenda mbele ya Mungu. Ni nani anayeonekana kuwa mjumbe anayemtangulia? Ni Yesu, WEWE, na kwa hivyo ubadilishaji wa viwakilishi hapo ni wa ajabu. Inatumika kile kilichotumika kwa Mungu katika Agano la Kale, Yahweh, Yehova, katika Agano la Kale kwa Yesu hapa, mbele kabisa katika kitabu cha Marko.

Ni jambo la kuchekesha, watu wanapotaka kujifunza uungu wa Kristo huwa wanaenda kwenye kitabu cha Yohana. Ukiwa na Mashahidi wa Yehova wanaokuja na kujaribu kusema Yesu si Mungu, Yehova, yeye ni mungu; watu huwa wanaenda kwenye kitabu cha Yohana. Lakini inaonekana hapa katika nukuu hii kutoka kwa Malaki katika ubadilishaji wa viwakilishi kama hivyo; unaweza kuona kwamba Marko anamlinganisha

Yesu Kristo na Mungu Mwenyezi, na Bwana Mwenyezi. Kwa hivyo hiyo ni nukuu nzuri ambayo Marko anaiweka pamoja hapo. Kwa kweli ni ya kushangaza.

Kwa hivyo nini kinatokea? Kwa hivyo hapo mjumbe anaandaa njia mbele YANGU, na hii inarejelea Yahweh/Yehova. Hivi ndivyo wanavyofupisha hili; kwa jinsi YHWH unavyoona hakuna vokali hapa. Baadhi ya Wayahudi wataandika hivyo, na vile vile baadhi ya Wakristo, kwa sababu huwezi kulisema kwa sababu hakuna vokali hapo. Sababu ya kufanya hivyo ni kwamba hawataki kutamka jina la Mungu katika muktadha usiofaa ili iwe ni kufuru. Kwa hivyo ili kuepuka kulikufuru jina la Mungu, wanatoa vokali ili usiliseme kabisa na kwa kweli wanaishia kusema *Adonai* , ambayo inamaanisha Bwana. Badala ya kusema Yahweh, watasema Adonai ambayo inamaanisha Bwana, au watasema *hashem* , "jina" au mzunguko kama huo.

Kwa hivyo mjumbe anaandaa njia mbele YANGU, Yehova, anaitoa kuwa ni Yesu na Marko anaichukua na kuibadilisha nukuu. Sasa hapa, Marko sura ya 1 mstari wa 3 inasema, “Sauti iitayo jangwani, itengenezeni njia ya Bwana,” “itengenezeni njia ya Bwana,” “itengenezeni njia ya Bwana.” Hiyo inatoka katika Isaya 40:3. Marko anasema kwamba inatoka kwa Isaya na kwa hivyo hii ni aina ya nukuu iliyounganishwa. “Itengenezeni njia mbele za Bwana.” Bwana ni nani ambaye njia yake inaandaliwa? Huyu ni Yohana Mbatizaji akiandaa njia mbele ya Yesu. Kwa hivyo, tena, Yesu anahusishwa na Yahweh hapa, na “sauti ya mtu anayelia jangwani” itakuwa Yohana Mbatizaji ambaye anatambulishwa katika mstari unaofuata katika Marko 1:4. Kwa hivyo ninachojaribu kusema ni nukuu hii, nukuu hizi zote mbili kutoka kwa Malaki na Isaya, zote zinamlenga Yesu kama Yahweh. Kwamba Mungu atatuma "mjumbe wake kuniandalia njia," inageuka kuwa "mimi" huyu ni Yesu lakini pia ni Yahweh, na sauti ya mtu anayeita jangwani, anaandaa njia ya Bwana, inageuka kuwa Yesu na Yohana Mbatizaji atatimiza hilo. Kwa hivyo hayo ni mambo mazuri sana yanayoendelea huko.

M. Injili ni nini? [40:13- 43:29]

Sasa injili, tuliizungumzia kama habari njema, kwa nini inaitwa "habari njema"? Nataka tu kupendekeza, kuna mambo milioni moja unapofikiria kuhusu "habari njema,

magari yanakuja, habari njema." Habari njema ya injili ni nini? Kimsingi masuala ya uzima na kifo, kwamba kifo hakitawali, Yesu aliharibu nguvu ya kifo. Kifo hakishindi mwishowe. Kifo hakishindi mwishowe, lakini kuna ufufuo, kuna *hali ya ajabu*, kuna ufufuo. Kwa hivyo uzima unashinda kifo, dhambi na msamaha - au dhambi zimetuhukumu kifo. "Wote wamefanya dhambi na kupungukiwa na utukufu wa Mungu." "Kwa maana mshahara wa dhambi ni mauti." Na kinachotokea kinasamehewa kupitia Yesu Kristo, habari njema ni kwamba hatubebi uzito wa dhambi zetu, kwamba Yesu Kristo alikufa kwa ajili ya dhambi zetu na kwamba "tunamwona, Mwana-Kondoo wa Mungu aichukuaye dhambi ya ulimwengu." Na kwa hivyo hili ni jambo la ajabu, dhambi inayotubeba. Mshahara wa dhambi unaotuhukumu kifo, Yesu Kristo Mwanakondoo wa Mungu huondoa dhambi ya ulimwengu. Utupu na upendo (ujumbe mkuu wa Yesu); mnajua, pendaneni kama nilivyowapenda ninyi, dhidi ya utupu na kutengwa kwa kutambua jinsi tulivyo peke yetu katika ulimwengu, jinsi tulivyo peke yetu katika nyanja mbalimbali za maisha yetu. Yesu anafungua uwezekano wa upendo, na upendo kuunganisha, kuwaunganisha watu pamoja. Upepo wa maisha, mnajua, pumzi ya maisha ni nini na hupita tu.

Mimi huwaambia watu kila mara kwamba ninafanya kazi katika Chuo cha Gordon. Nikifariki na kwenda mahali pengine ndani ya mwaka mmoja au miwili hakuna anayekukumbuka. Ilikuwa ni mambo ambayo unafikiri ni mafanikio makubwa ya maisha yako, unatambua jinsi yalivyo dhaiifu. Hakuna anayejua au kujali kweli. Umuhimu, umuhimu ni nini? Umuhimu wetu uko katika Bwana, uwezekano wa kumtumikia Mungu Mwenyezi, bila kujali pumzi ya uhai. Huu ni upatanisho kati ya Mungu na wanadamu; upatanisho ambapo Mungu alitengwa kwa sababu ya dhambi zetu, sasa kuna upatanisho. Wanadamu wanarudi kwenye Bustani ya Edeni. Kimsingi wanadamu walifukuzwa kutoka Bustani, wametengwa na Mungu na sasa ghafla Biblia nzima inazungumzia habari hii njema. Kwamba, ndio, mwanadamu alitupwa nje ya uwepo wa Mungu, lakini Biblia nzima inasema, Mungu anakuja kwa watu wake akijaribu kufanya njia ya kurudi ili Mungu aweze Emmanuel, ili aweze kukaa na watu wake milele. Kwa hivyo upatanisho huu ni hadithi ya Biblia nzima na kwa nini Biblia inaishia katika Ufunuo sura ya 21 na 22

na hekalu la Mungu wetu, Yerusalemu Mpya ikishuka, na una muunganiko huu wa Mungu na mwanadamu milele na milele. Ufalme wa mbinguni umekaribia, na kwa hivyo dhana za aina hii ni habari njema. Ufalme wa mbinguni umekaribia, na kwa kweli uko karibu, naamini. Habari njema sana, na kuna mambo mengine milioni (haya ni mambo ya kufikirika tu tunayotaka kufikiria).

N. Ubinadamu na Uungu wa Yesu katika Marko [43:29-46:13]

Sasa kitabu cha Marko kinavutia. Mathayo atamwonyesha Kristo kama mfalme, Yohana atafanya mengi kama Kristo mwana wa Mungu. Marko anamwonyesha Kristo kwa njia ya kibinadamu sana. Marko 2:16, unamwona Yesu akila, unamwona akinywa katika sura ya 15 mstari wa 36. Unamwona Yesu akiwa na njaa, je, Yesu huwa na njaa? Katika sura ya 11 mstari wa 12 unamwona Yesu akiwa na njaa. Kisha Yesu anawagusa watu, sura ya 1 mstari wa 41, anawagusa watu. Kisha katika sura ya 3 mstari wa 5 (hata nimeorodhesha hapa), Yesu anakasirika. Tulisema kwamba hapo awali, kulikuwa na mtu mwenye mkono ulioharibika, na Mafarisayo wakamleta kwa Yesu ili kuona kama angemponya siku ya Sabato, na Yesu anajibu kesi yao na kusema, "Ee mtu" na anawaangalia kwa hasira, "na Yesu anawaangalia kwa hasira." Kwa hivyo Yesu anakasirika kwa Mafarisayo kwa sababu wanataka kuheshimu Sabato kuliko mtu huyu mwenye mkono ulioharibika. Kwa hivyo Yesu anamponya mtu mwenye mkono ulioharibika na kusema, "Ni vizuri kutenda mema siku ya Sabato." Kwa hivyo Yesu anawarekebisha. Kwa hivyo hii inavutia kidogo, Raymond Brown, mwanatheolojia mkuu wa Kikatoliki ambaye aliandika mengi kuhusu kitabu cha Yohana na injili, Brown alisema kwamba kama tungekuwa na Paulo tungekuwa na theolojia ya Kristo; Marko anamtazama Kristo kwa uso. Ningekubaliana na hilo, kwamba Marko anamwakilisha Kristo kwa njia ya kibinadamu sana. Kwa hivyo unapata kuona upande wa kibinadamu wa Yesu katika Marko.

Sasa Kristo ni Mungu katika kitabu cha Marko, ndiyo, kuna mambo kadhaa tuliyosema. Yohana anaanza kubatiza ili kuandaa njia mbele ya Yesu, alisema, "mbele ya njia ya Bwana." Marko sura ya 1 mstari wa 11 inasema, "Wewe ni mwanangu." Na kwa

kweli inanukuu kutoka Zaburi sura ya 2 mstari wa 7, mwana wa Mungu akiwa Masihi. Kwa hivyo Marko ana nukuu nyingine ya Agano la Kale hapa kutoka Zaburi sura ya 2, hii ni nyingine; kwa kweli unaweza kuingia katika hili na kuendeleza jambo zima kwenye Zaburi sura ya 2. "Mwana" huyu anayetajwa hapa ni nani, "wewe ni mwanangu, leo nimekuzaa na kuwa baba yako"? Pia kauli anapokuja kutoka kwa Yohana Mbatizaji, "nimependezwa nawe," na wazo hili la mtumishi anayeteseka ambaye Mungu ataweka roho yake juu yake na ataleta ukombozi na haki duniani. Kwa hivyo aina hii ya kitu, kwa hivyo Yesu anachukuliwa kuwa mwana wa Mungu hapo.

O. Kujitambulisha kwa Yesu kama Mwana wa Adamu [46:13-50:30]

F: unganisha AU; 46:13-62:54; Mwana wa Adamu

Sasa nataka kubadilisha mada hapa, na kutakuwa na mambo mawili makubwa nitakayozungumzia kuhusu kitabu cha Marko, na haya ni mambo mawili makubwa - tumezungumzia historia nyingi za kibinafsi (hadhira ya Kirumi). Mambo mawili yanayojitokeza sana katika kitabu cha Marko: moja, jina la Yesu. Yesu anajitambulishaje? Yesu anajiitaje? Yesu anajiitaje? Yesu anajiitaje mara nyingi, kuhusu kujitambulisha kwake mwenyewe, Yesu anajiita Mwana wa Adamu. Kwa hivyo nataka tu kupitia hili na kujadili basi, Yesu anamaanisha nini kwa neno hili "Mwana wa Adamu"? Neno Mwana wa Adamu linamaanisha nini? Kwa hivyo kwanza kabisa tunataka tu kuzungumzia neno "mwana" linamaanisha nini? Mwana wa kitu au kingine kinamaanisha nini, Mwana wa Adamu anamaanisha nini? Wakati mwingine inamaanisha, ikiwa Yesu ni mwana wa Yusufu inamaanisha nini? Ikiwa Sulemani ni mwana wa Daudi inamaanisha nini? Kwa hivyo katika kesi ya Yesu, Yusufu hakuwa baba yake halisi, lakini alikuwa mwana wa, aina ya kulelewa katika familia (aina ya baba yake wa kambo). Daudi na Sulemani, unajua Sulemani, mwana wa Daudi, unazungumzia wana halisi. Lakini basi neno "mwana" linaweza pia kumaanisha, si tu mwana katika uhusiano wa karibu wa baba na mwana, lakini pia linaweza kuruka miaka elfu moja kwa hivyo una mwana wa Daudi. Kwa hivyo mwana wa Daudi angeruka miaka 1,000; unampata Daudi akiwa baba, Yesu Kristo akiwa mwana wa Daudi (hiyo ni miaka 1,000). Yesu Kristo

akiwa mwana wa Ibrahimu (2000 KK), hiyo ni miaka mingine, kama 2,000. Kwa hivyo mwana wa si lazima 'mwana wa moja kwa moja wa,' mwana wa anaweza kumaanisha miaka 1,000, ambayo wewe ni uzao wake, wewe ni mzao wake, haimaanishi mwana wa moja kwa moja.

Jambo lingine tunaloweza kusema ni kwamba ni mwana wa kiroho. Unakumbuka Petro angesema Marko ni mwanawe katika 1 Petro 5:13? Timotheo, katika 1 Wakorintho 4:17, Timotheo angesemwa kuwa mwana wa Paulo. Paulo angemwita Timotheo mwanawe na tunajua Paulo hakuwa baba wa Timotheo, lakini tunajua alikuwa baba wa kiroho. Kwa hivyo neno "mwana wa" linaweza kumaanisha "mwana wa kiroho wa," au linaweza kumaanisha mwana halisi wa (kama kizazi cha kwanza) lakini pia linaweza kuruka hadi kizazi au wazao kwa upana zaidi.

Kwa kweli (na pengine muhimu zaidi kwetu) tunasema “mwana wa” anaweza kuwa na tabia ya. “Mwana wa” inamaanisha “ana tabia ya.” Kwa hivyo tunaposema, “Yakobo na Yohana ni wana wa ngurumo,” hiyo inamaanisha nini? Hiyo ina maana kwamba wana tabia, sifa ya kuwa na ngurumo. Unakumbuka Yakobo na Yohana walitaka kuita moto ushuke kutoka mbinguni katika kitabu cha Luka. Iliwelezea walitaka kuita moto ushuke kutoka mbinguni. Kwa hivyo wao ni “wana wa ngurumo.” Barnaba; *bar* inamaanisha “mwana wa,” na *nabas* inamaanisha “fariji.” Kwa hivyo Barnaba ni “mwana wa kutia moyo” au “mwana wa faraja.” “Mwana wa” inamaanisha kwamba Barnaba ni aina ya mtu wa kutia moyo. Kwa hivyo hata tunatumia kifungu hicho leo; mwana wa a – na kwa kawaida tunatumia hilo katika muktadha hasi kichwani mwangu, lakini mwana wa kitu au kingine. Husemi kwamba mzazi wao alikuwa na hilo lakini unasema kwamba wazazi wao walikuwa na sifa hiyo. Kwa hivyo Mwana wa Adamu anamaanisha kwamba ana sifa, ya mwanadamu. Kwa hivyo tunataka kuangalia hili. Kujitambulisha kwa Yesu na kutaja waziwazi huko Kaisaria Filipi katika Marko - Mathayo sura ya 16 lakini pia katika Marko 2:10. Yesu anatoka Kaisaria Filipi, anawauliza wanafunzi wake, “watu husema Mwana wa Adamu ni nani?” Angalia hilo: “watu husema Mwana wa Adamu ni nani?” Wakajibu, “na Mwana wa Adamu ni nani? Yesu anajitambulisha, “watu husema Mwana wa Adamu ni nani?” Wakajibu, 'Wengine

husema Yohana Mbatizaji, wengine husema Eliya. Wengine husema Yeremia au mmoja wa manabii.' 'Lakini ninyi je?' anauliza, 'mnasema mimi ni nani?'" Mwana wa Adamu, watu husema Mwana wa Adamu ni nani, ninyi mnasema mimi ni nani? "Simoni Petro akajibu, 'Wewe ndiwe Kristo, mwana wa Mungu aliye hai.'" Kwa hivyo Yesu anajitambulisha kwa kifungu hicho.

P. Nuances za Mwana wa Adamu – Utambulisho na Mamlaka [50:30-53:36]

Sasa nataka kufanyia kazi nukta tano za neno hili Mwana wa Adamu. Kutakuwa na nukta tano, au vipengele vitano kwa hili, na nataka kutumia akrostiki hii: IASED. La kwanza basi, nadhani linamtambulisha na aina ya binadamu, kwamba yeye ni Mwana wa Adamu. Yaani, Yesu ni mwanadamu kweli. Kwa hivyo katika Mathayo sura ya 8 mstari wa 20 inasema, "Mbweha wana mashimo, ndege wa angani wana viota, lakini Mwana wa Adamu hana pa kulaza kichwa chake." Kwa maneno mengine anachojaribu kusema ni kwamba Mwana wa Adamu ni mwanadamu sana na si tu kwamba yeye ni mwanadamu bali pia ni mwanadamu na hana mahali pa kulaza kichwa chake. Kwa hivyo inaonyesha utambulisho wake na aina ya binadamu, kwamba anajitambulisha kabisa na aina ya binadamu hata kufikia hatua ya ukosefu wa makazi.

Mamlaka, kipengele kingine cha jambo hili la Mwana wa Adamu ni wazo hili la mamlaka. Marko sura ya 2 mstari wa 10 unasema hivi: "Ni lipi lililo rahisi zaidi, kumwambia mwenye kupooza," unakumbuka hadithi hapo? Jamaa huyu amepooza; hawezi kutembea. Inaonekana ana marafiki wanne, au hatujui ni wangapi, lakini kuna marafiki zake. Marafiki zake kisha wanamchukua kwenye kitanda hiki; hawawezi kuingiza kitanda ndani ya Yesu kwa sababu nyumba imejaa watu. Kwa hivyo wanachofanya basi ni kupanda juu ya paa-- sasa lazima uelewe hii si New England yenye paa zako zenye mwinuko kwa sababu una theluji nyingi, paa ni tambarare. Kwa hivyo wanapanda juu ya paa tambarare, na imetengenezwa kwa matope (kila kitu kimetengenezwa kwa matope na mwamba hapo pamoja na nyumba. Wanachimba chini kupitia paa - na huwa najiuliza Yesu alikuwa anafikiria nini alipokuwa akihubiri na watu wanachimba paa na matope yote na plasta ikishuka juu ya vitu hivyo. Kisha ghafla

wanamshusha mtu huyu kwenye mkeka kwa kamba au kitu fulani moja kwa moja kwenye mapaja ya Yesu. Kila mtu anatarajia Yesu aseme nini, "simama uende, nimekuponya." Yesu anasema nini? Yesu hafanyi hivyo. "Ni lipi lililo rahisi zaidi kumwambia mwenye kupooza? 'Dhambi zako zimesamehewa' au kusema 'simama uchukue mkeka wako utembe?' Lakini ili mjue kwamba Mwana wa Adamu ana mamlaka duniani ya kusamehe dhambi,' akamwambia yule mwenye kupooza, 'Nakuambia, inuka, chukua mkeka wako uende nyumbani.'" Kila mtu alishangaa. Wakamwendea na kusema, "Ole, anaweza kusamehe dhambi? Ni nani awezaye kusamehe dhambi ila Mungu pekee?" Kwa hivyo hii ni jambo kubwa hapa kwa mamlaka ya Yesu, kwamba Yesu ana uwezo wa kusamehe dhambi, lakini Yesu anaweza pia kumponya mtu aliyepooza kwa kusema, "Inuka, chukua mkeka wako uende nyumbani." Na mtu huyu anafanya hivyo kwa neno la Yesu. Kwa hivyo Mwana wa Adamu ana mamlaka duniani ya kufanya mambo haya. Kwa hivyo neno hapa na Mwana wa Adamu ni nafasi ya mamlaka.

Q. Nuances za Mwana wa Adamu – Mateso [53:36-57:45]

Sasa hili, nadhani: "la kuvutia sana. Katika Agano la Kale una aina mbili za mawazo kuhusu Masihi. Una kile ambacho Wayahudi wa zamani walimwita Masihi ben-Daudi. *Ben* inamaanisha 'mwana wa', Masihi, *meshiah*, inamaanisha aliyepakwa mafuta; Masihi, aliyepakwa mafuta. Ben-Daudi alikuwa "mwana wa Daudi" kutoka 2 Samweli 7:14 na kufuatia ambapo Mungu anasema kwamba, "leo nitakufanyia nyumba, na nyumba hiyo itadumu milele. Kutakuwa na mmoja wa wazao wako, Daudi, atakayeketi kwenye kiti cha enzi cha Israeli milele." Walimwita huyo "mwana wa Daudi." Kwa hivyo unampata Masihi huyu akija na simba akilala na mwana-kondoo na pamoja naye akitawala kwa fimbo ya haki na haki, na amani na maelewano vinakuja duniani. Unapata utabiri huu wote wa ajabu wa mustakabali wa Masihi huyu anayekuja ambao wanapaswa kumtafuta.

Kwa upande mwingine, ingawa, na fumbo hili basi, kuna kipengele kingine cha Masihi katika Agano la Kale ambacho ni hasi kweli. Huyu ni Masihi mtumishi

anayeteseka, unaweza kuiona kwa njia ya ajabu katika Isaya 53: "atakuwa kama kondoo anayepelekwa kuchinjwa ... na kwa kupigwa kwake sisi tumepona." Kwa kupigwa kwake tumepona, sisi sote kama kondoo tumepotea 'na Bwana ameweka juu yake maovu yetu sote,' Isaya 53. Baadhi ya watu walisema kisha kulikuwa na Masihi mwana-Yosefu. Unakumbuka jinsi Yusufu alivyowekwa gerezani. Yusufu aliuzwa kama mtumwa Misri na Yusufu alitupwa gerezani na walimwita Masihi mwana-Yosefu, mwana wa Yusufu.

Kwa hivyo, neno Mwana wa Adamu, katika kitabu cha Marko, linajumuisha wazo la mateso. Kwa hivyo Masihi huyu, Mwana wa Adamu huyu, ana wazo la si Masihi mwana wa Daudi, ni mfalme anayekuja ambaye atatawala, lakini pia ana Masihi mwana wa Yusufu, mtumishi huyu anayeteseka. Sasa ngoja nikusomee mistari michache kutoka kwa Marko, hii ni mistari mizuri sana, "Kisha akaanza kuwafundisha kwamba Mwana wa Adamu lazima ateseke sana, akataliwe na wazee, na wakuu wa makuhani, na walimu wa sheria, na kwamba atauawa na baada ya siku tatu atafufuka. Alizungumza waziwazi kuhusu hili kisha Petro, akamchukua kando, akaanza kumkemea, "Nenda nyuma yangu, Shetani," Yesu akamwambia, "huyafikirii mambo ya Mungu bali ya wanadamu." Inasema kwamba Mwana wa Adamu lazima ateseke na hivyo unapata wazo hili kwamba Yesu ni Mwana wa Adamu, kwamba mateso ni sehemu ya hayo. Kwa hivyo inakwenda 8:31, 9:31 na aina ya 10:31, karibu tatu mfululizo. 9:31 inasema, atauawa, anawaambia, "Mwana wa Adamu atasalitiwa mikononi mwa watu, watamwua na baada ya siku tatu atafufuka. Lakini hawakuelewa alichomaanisha, nao waliogopa kumuuliza kuhusu hilo." Tazama wanafunzi wanaogopa kuuliza. Tutarudi kwenye wazo hilo la hofu baadaye. Kisha katika sura ya 10 mstari wa 33, atasalitiwa. "Tena akawachukua wale kumi na wawili kando, akawaambia yatakayompata. 'Tunapanda kwenda Yerusalemu,' akasema, 'Na Mwana wa Adamu [akijitambulisha tena kama Mwana wa Adamu] atasalitiwa kwa wakuu wa makuhani, walimu wa sheria; nao watamhukumu afe, na kumtoa.'" Kwa hivyo kimsingi tukizungumzia usaliti, kwamba Yuda atamsaliti, Mataifa watamdhihaki, watamtemea mate, watamchapa viboko na kumuua, na siku tatu baadaye atafufuka kutoka kwa wafu [habari njema]. Kwa hivyo Mwana wa Adamu ana wazo hili katika

kitabu cha Marko kuhusu mtumishi anayeteseka, na hilo ni jambo kubwa katika kitabu cha Marko.

R. Nuances za Mwana wa Adamu – Eskatolojia na Kimungu [57:45-62:54]

Sasa, hili ni gumu sana, na moja ambalo unahitaji kulielewa kwa hakika. Huyu ni Mwana wa Adamu wa kieskatolojia. Sasa unaposema eskatolojia, unamaanisha nini kwa neno hilo? Neno eskatolojia, *eschaton* linamaanisha "mwisho." Kwa hivyo eskatolojia ni somo la nyakati za mwisho. Watu wanaopenda kitabu cha Danieli na Ufunuo, ni jambo la kuchekeka kwamba makanisa fulani yanasoma Warumi na Wagalatia na kila kitu kinapaswa kueleweka kupitia mtazamo wa Paulo kuhusu Yesu. Sehemu iliyobaki ya Biblia inaeleweka kupitia Warumi na Wagalatia na kisha wanajivunia aina hiyo ya hermeneutic. Kuna watu wengine wanaopenda zaidi eskatolojia. Wanaelewa Biblia nzima kuhusiana na Danieli na Ufunuo. Kwa hivyo unaweza kuangalia hata shule mbalimbali na shule mbalimbali zitasisitiza Warumi na Wagalatia na shule zingine zitasisitiza Danieli na Ufunuo. Hoja yangu ni kwamba tunahitaji kuelewa Biblia nzima katika Biblia nzima. Ni vyema kuanza na Mwanzo na kuisoma jinsi ilivyoandikwa badala ya kutumia vitabu hivi viwili kuelewa Biblia. Tukirudi kwenye eskatolojia hii, hebu tumchunguze Yesu hapa. Kwa kweli haya ni mambo ya ajabu hapa. Marko 14:61; haya ni mwishoni, Yesu, baada ya kuhani mkuu kumuuliza - kwa hivyo kuhani mkuu atamhukumu kifo na angesulubiwa. Kuhani mkuu anasema, "Je, wewe ndiwe Kristo, mwana wa aliyebarikiwa?" "Mimi ndiye." Yesu alisema. Je, wewe ndiwe Kristo? Kristo ndiye *Masihi*, wewe ndiwe Masihi, mwana wa aliyebarikiwa? 'Mimi ndiye,' Yesu alisema, "'nanyi mtamwona Mwana wa Adamu.'" Unaona jinsi anavyobadilisha? Je, wewe ndiwe Kristo, mwana wa aliyebarikiwa, aliyebarikiwa anatumika kwa maana ya Mungu (je, wewe ndiwe mwana wa Mungu?). "Mimi ndiye," Yesu alisema, "nanyi mtamwona Mwana wa Adamu ameketi mkono wa kuume wa Mwenyezi, akija katika mawingu ya mbinguni." Kuhani mkuu akararua mavazi yake. 'Kwa nini tunahitaji mashahidi zaidi?' akasema, 'Mmesikia kufuru yake.' Sasa kufuru hii ikoje? Inageuka kuwa Yesu ananukuu, "Mtamwona Mwana wa Adamu akija mawinguni," kutoka Danieli

7:13. Kwa Danieli 7:13 (unahitaji kuelewa historia ya Agano la Kale)—ni nani katika Agano la Kale anayepanda mawingu? Ni nani anayepanda mawinguni? Ni nani anayepanda magari ya mawinguni? Naam, unasema, katika Agano la Kale, alikuwa Baali anayepanda mawinguni, lakini kisha unasema, “Hapana, Agano la Kale linasahihisha hilo katika sehemu kama Zaburi 68, ambapo inasema, ‘Yehova ndiye anayepanda mawingu.’” Mungu, Yehova, Yahweh, Bwana ndiye anayepanda mawinguni. Sasa Yesu anasema mtamwona Mwana wa Adamu—anajiita nani?—“mwana wa Adamu.” Utamwona Mwana wa Adamu akija akianguka juu ya mawingu haya. Makuhani walielewa, kuhani mkuu alielewa haswa kile Yesu alikuwa akisema. Yesu alikuwa akisema kwamba kama Mwana wa Adamu, katika kitabu cha Danieli, alikuwa akija katika mawingu ya mbinguni kwa ajili ya hukumu ya mwisho hapo, kwamba Yesu alikuwa akisema “Mimi ni Mungu.” Kwa hivyo kuhani mkuu anararua nguo zake na kusema, “hii ni kufuru.” Hakika, nisingeiita kufuru kwa sababu alikuwa Mungu, lakini Yesu basi, unaweza kuona ni kwa nini anaogopa; kwa sababu ananukuu kifungu cha Mwana wa Adamu. Mwana wa Adamu, cheo hicho kimetajwa, katika Danieli 7:13, na kinarejelewa kwa Mungu akija juu ya mawingu. Kwa hivyo, “mlisikia kufuru yake,” ni vizuri jinsi Yesu anavyotumia neno hili, Mwana wa Adamu, kurejelea uungu wake. Kuhani mkuu anaogopa juu ya hili.

Hatimaye, hili ndilo jambo letu la mwisho (na hili ni sawa na lile la mwisho), yaani, neno "Mwana wa Adamu" linamaanisha au linarejelewa, kwa uungu. Kwa hivyo unapata wazo hili la Mwana wa Adamu kuja katika mawingu ya mbinguni ni marejeleo ya uungu. Kwa hivyo neno "Mwana wa Adamu" lina vipengele vingi, na kimsingi lina utambulisho na wanadamu, kwamba yeye ni mwanadamu kabisa, anahisi, hana mahali pa kuweka kichwa chake; yeye ni mwenye mamlaka, huwaponya watu kwa neno lake, husamehe dhambi; yeye ni mtumishi anayeteseka, yeye ni Masihi ben-Yosefu - anateseka, atasalitiwa; yeye ni wa mwisho wa dunia, anakuja katika mawingu ya mbinguni mwishoni mwa dunia, na atarekebisha mambo. Mwana wa Adamu atarekebisha kila kitu. Kwa hivyo hizi ni vipengele vya neno hili "Mwana wa Adamu." Ni neno tata. Yesu anajitambulisha kwa neno hilo, Mwana wa Adamu, na kwa hivyo ni neno muhimu sana.

S. Siri ya Kimasihi ni nini? [62:54-64:58]

Sasa, mada yetu kubwa inayofuata, na hii ni - tutaendelea kwa dakika chache na kuishia na hii - hii ndiyo dhana ya siri ya Kimasihi. Yeyote kati yenu ambaye amesoma kitabu cha Marko anajua kwamba hili linaweza kuwa tatizo. Kwa nini Yesu aliwaambia watu wasimwambie yeye alikuwa nani? Kwa hivyo siri ya Kimasihi ni nini? Kwa nini Yesu aliwaambia watu wasimwambie alichofanya? Angemponya mtu kisha angesema, "Hei, msimwambie mtu yeyote kuihusu." Kwa kweli, kwa kawaida anaposema msimwambie mtu yeyote kuihusu kwa kawaida huenda nje na kuwaambia kila mtu. Kwa hivyo baadhi ya watu hufikiri ni aina ya saikolojia kinyume. Yesu alisema msimwambie mtu yeyote, ili wawaambie. Nadhani lazima uwe mwangalifu na mbinu hiyo, lakini Yesu anafanya hivyo - na ikiwa umeisoma labda umejiuliza kwa nini Yesu anasema hivi?

Acha nikupe mifano michache. Marko 3:11 inasema hivi: "Pepo wachafu walipomwona walianguka mbele yake na kupiga kelele. 'Wewe ni Mwana wa Mungu.'" Sasa, ni kauli gani iliyo wazi zaidi, una pepo wakianguka wakisema, "Wewe ni Mwana wa Mungu," "lakini akawaamuru wasimwambie yeye ni nani." Hapa kuna moja kutoka Marko 1:44, hapa ndipo Yesu anaponya mtu mwenye ukoma. "Ndipo Yesu akamtuma mara moja kwa onyo kali: 'Hakikisha usimwambie mtu yeyote hili, lakini nenda ukajionyeshe kwa kuhani na utoe dhabihu ambazo Musa aliamuru kwa ajili ya kutakaswa kwako kama ushuhuda kwao.' Badala yake, alitoka nje kwenda kuhubiri kwa uhuru akieneza habari hizi." Matokeo yake, kwa sababu mtu huyu alitoka nje na kutangaza habari hizi, inasema kwamba "Yesu hakuweza tena kuingia mjini hadharani." Kwa hivyo inaonekana umati unaongezeka sana kiasi kwamba hakuweza kuvumilia kwa sababu mtu huyu alieneza habari hizo kote. Kwa hivyo unafanyaje kazi na hii inayoitwa Siri ya Kimasihi, ambayo Yesu aliwaomba watu wasiseme chochote?

T. Suluhisho Linalowezekana kwa Siri ya Kimasihi [64:58-70:48]

G: Unganisha ST; 62:54-70:48; Siri ya Kimasihi

Ninachotaka kufanya ni kupendekeza kimsingi kwako kwamba hii si dhana ya monolithic. Kwa kweli inahusisha hadhira tatu tofauti ambazo Yesu anahutubia akisema,

"usimwambie mtu yeyote." Mmoja wa hadhira atakuwa yule anayemponya. Wanasema wale anaomponya walikuwa wenye ukoma, na akamwambia mwenye ukoma.

"Usimwambie mtu yeyote," na anawatakasa ukoma wao. Anasema, "Nenda ukajionyeshe kwa kuhani, kuhani atakutangaza kuwa safi au najisi." Hii ilikuwa njia ya Agano la Kale ya kufanya hivyo. Kwa hivyo anawaambia wale walioponywa wasifanye hivyo. Sasa kwa nini Yesu aliwaambia wasifanye hivyo? Kwa nini Yesu anawaambia waende kwa kuhani? Nadhani Yesu hakutaka kujulikana kama mchawi, wala hakutaka watu waje kwake kwa sababu tu alikuwa mchawi na angewafanyia uchawi. Kwa hivyo kwa sababu watu hawa walikuwa wakiponywa, hakutaka yote hayo. Sasa moja ya matatizo tunayoona hapa ni kwamba watu walioponywa walipotoka, kwamba Yesu hakuweza tena kuingia mjini. Umati ulikuwa mkubwa sana kiasi kwamba hakuweza hata kuingia mjini. Kwa hivyo Yesu, nadhani, alisema, "nyamazeni," kwa sababu hataki kujulikana kama mchawi. Kwa hivyo nadhani kwa yule aliyeponywa, anasema, "Sawa, najua nimekuponya lakini usimwambie kila mtu, kwa sababu sitaki matarajio yao kwamba nitaponya kila mtu tu na kwamba mimi ni mchawi."

Kundi la pili la watu anaowaambia wasiseme chochote ni mapepo. Mara kadhaa mapepo huanguka chini na kusema, "Wewe ni Mwana wa Mungu," na Yesu anasema, "Usiseme chochote." Nadhani mapepo, nadhani kimsingi ni mapepo ambayo hayasemi yeye ni nani kwa sababu mapepo yanamwakilisha Shetani na nguvu zote za uovu na anasema hiyo ni PR mbaya. "Sitaki mapepo haya yaniambie mimi ni nani kwa sababu hiyo ni PR mbaya." Hiyo ni kama kusema Hitler anasema wewe ni mtu mzuri. Hitler anasema mimi ni mtu mzuri - anasema mimi ni mtu mzuri baada ya kuwaua watu 6,000,000. Mtu mbaya anasema jambo zuri kukuhusu basi labda wewe pia ni mbaya. Kwa hivyo anasema, "Sitaki aina hiyo ya PR kwa sababu mapepo ni waongo, wadanganyifu na waovu." Kila mtu anajua kwamba wao ni waovu na hataki ushuhuda wa maneno yao maovu. Kwa hivyo anawaambia, "Mapepo, msiwaambie watu mimi ni mwana wa Mungu; hiyo haiko katika himaya yenu."

Mwishowe, hata wanafunzi, na hili linavutia, ngoja nione kama naweza kukuletea mstari huu. Sura ya 9 na wanafunzi, katika Marko 9:9 Yesu anawaambia wasimwambie

mtu yeyote walichokiona (walikuwa wameona tu kubadilika sura) hadi Mwana wa Adamu alipofufuka kutoka kwa wafu. Sasa hiyo ina maana gani? Nadhani kwa kiasi kikubwa kwamba wanafunzi hawakuwa na ufahamu mwingi kuhusu Yesu. Wanafunzi katika sehemu nyingi Yesu anasema, "Bado hamjalelewa kuhusu chachu, bado hamjalelewa mambo haya." Wako kwenye kubadilika sura; wanataka kutengeneza vibanda vitatu kwa ajili ya Musa, Eliya na Yesu. Bado hawana ufahamu kuhusu la kufanya, kwamba mwana wa Mungu ndiye Mwana wa Adamu. Kwa kiasi kikubwa, anawaambia wanafunzi wasimwambie mtu yeyote hadi baada ya ufufuo. Baada ya ufufuo watakuwa na maono ya kweli kuhusu Yesu alikuwa nani hasa na kile alichokusudiwa, alichoitwa na alikusudiwa kufanya. Kwa hivyo nadhani kwa wanafunzi ni suala la kuelewa hadi watakapopata nuru ya Roho Mtakatifu kuhusu ufufuo.

Kwa hivyo unapata makundi haya matatu ya watu yakizungumziwa katika jambo hili la siri la Kimasihi wakisema, "liweke chini ya kofia yako." Wale walioponywa, Yesu hataki kujulikana kama mchawi; mapepo, hataki kibali chao kwa sababu ya ushirika mbaya; na wanafunzi, kwa kiasi kikubwa kwa sababu wanahitaji kuelewa picha kamili ya yeye ni nani kabla hawajatoka nje na kusimulia kuhusu kubadilika kwa sura na wanahitaji kuelewa vyema zaidi.

Kwa hivyo hilo ndilo ninalotaka kulifikia katika kitabu cha Marko leo. Kwa hivyo tumeangalia utu wa Marko, uhusiano wake na Paulo, uhusiano wake na Petro. Tumeangalia Marko kwa upande wa uungu wa Kristo na mistari hiyo michache ya kwanza na jinsi anavyonukuu unabii wa Isaya unaotokana na Kutoka na Malaki; na kutoka kwa Isaya anamwakilisha Yesu Kristo kwa njia ya ajabu kama yule ambaye njia imeandaliwa hapo awali kama Mungu, kama Yehova. Kisha pia tulichunguza neno "Mwana wa Adamu." Pia sasa tumeangalia siri ya Kimasihi. Mambo hayo mawili ni muhimu sana katika kitabu cha Marko. Sawa, tutaacha hapo. Tutaanza na kumaliza kitabu cha Marko wakati mwingine. Asante kwa kujiunga nasi.

Imechapishwa na Jesse Steele
Imeandaliwa na Ben Bowden
Imehaririwa vibaya na Ted Hildebrandt